

Viitorul războiului

În eseu **Război și civilizație**, Arnold Toynbee menționa că perfecționarea artei militare nu este dependentă de evoluția societății, de buna funcționare a acesteia, ci, dimpotrivă, își află seva, de regulă, în stoparea sau chiar în reculul civilizației, pentru că civilizația ascendentă, înfloritoare nu dă naștere la războaie, ci le previne. Numai criza civilizațională, susține el, produce violență. Cu alte cuvinte, arta militară nu ar fi un produs al civilizației, ci o consecință a degradării ei. Afirmatia lui Arnold Toynbee pare întemeiată dacă avem în vedere că perfecționarea mijloacelor de nimicire și utilizarea lor în conflictele armate nu creează, ci distruge produsele civilizației.

Perioadele de tensiune, crizele și conflictele, ciocnirile dintre civilizații – cum au fost războaiele medice, războaiele punice, cruciadele, Primul și Al Doilea Război Mondial – sunt, indiscutabil, fracturi civilizaționale, fenomene anomice complexe ale societății omenești și nicidecum factori generatori de progres. Ele distrug, nu produc elemente ale

civilizației, iar părerea că cercetările în domeniul producerii de arme generează progres tehnologic sunt cinice.

Cercetătorii fenomenului război sunt și astăzi împărțiți, atunci când vine vorba despre cauzele și esența acestuia. De o parte, sunt cei care afirmă că războiul ține de agresivitatea speciei umane, fiind considerat ca un sistem de descărcare a energiilor unui cutremur, iar de cealaltă parte, cei care susțin că războiul este un produs al societății omenești, un fenomen politic și social foarte complex, cu cauze numeroase și determinări multiple. Din punctul de vedere al științei militare, el nu este decât o modalitate de rezolvare a unor situații conflictuale prin mijloace violente, adică un ultim mijloc de deblocare a unei situații, un produs al politicii, deci al intereselor, și ține de relațiile politice, sociale, economice și chiar culturale. Indiferent de explicațiile asupra cauzelor care îl generează, un lucru este cert: războiul este o catastrofă, o tragedie soldată, totdeauna, cu pierderi de vieți, cu distrugerii materiale, cu stagnări și chiar cu reculeri dureroase pentru civilizație și cultură. Lăsând la o parte aceste controverse, trebuie să constatăm că războiul este totuși un fenomen specific societății umane, care presupune însă o știință a confruntării violente, dusă cu mijloace militare.

Unele dintre teoriile contemporane cu privire la cauzele războaielor ar fi uriașele decalaje care au produs adevărate falii între civilizații, în special între civilizația lumii creștine și cea a islamului. Teoria faliilor este susținută și argumentată, uneori în mod obiectiv, alteori cu un subiectivism vizibil, de Samuel Huntington, în cartea sa, **Ciocnirea civilizațiilor**. Ea vine în contradicție flagrantă cu teoriile care susțin că nu diferențele

General prof. univ. dr. MIRCEA MUREȘAN Universitatea Națională de Apărare

culturale sunt la originea conflictualității ce se manifestă la scară globală, ci inechitatea relațiilor dintre statele bogate și cele sărace, care adâncește continuu decalajele dintre ele, provocând frustrare și reacții violente.

Nu este rostul acestui articol să se pronunțe în mod tranșant în favoarea uneia sau a celeilalte dintre poziții, pentru că ele au din capul locului puternice conotații politice și chiar dacă astăzi războiul este înțeles **uneori ca un sfârșit al politicii**, el rămâne totuși un instrument al politicii, o continuare a politicii sau, așa cum mai consideră unii teoreticieni, un rezultat al absenței puterii politice, capabilă să controleze această predispoziție spre confruntare. Totdeauna, angajarea militară între două entități, chiar și atunci când se produce spontan (unele conflicte armate s-au declanșat dintr-un capriciu), are ca suport o decizie, iar această decizie este politică. Ca soluție de rezolvare, prin lupta armată, a unor tensiuni, crize și conflicte, războiul începe să fie din ce în ce mai puțin agreat de state și, mai ales, de populații. Deși continuă să rămână o practică în rezolvarea diferendelor, oamenii sunt din ce în ce mai mult convingși că o astfel de soluție nu este cea mai bună. Gerard Chliand spunea că „populațiile europene ies din Primul Război Mondial cu un sentiment de deznădejde, temperat la învingători prin savoarea adesea amară a victoriei și întărit la cei învinși printr-un sentiment de dureroasă frustrare. (...) Este însă imposibil să analizăm războiul, pe plan istoric, numai după aceste criterii de sensibilitate de azi. (...)”

Marea mutație care s-a cristalizat în Europa încă din timpul Primului Război Mondial, dar a devenit posibilă doar odată cu evoluția spectaculoasă a tehnicii de luptă, în sensul creșterii preciziei și a efectului la țintă, este că soldații nu mai vor să fie considerați ca vite trimise la abator. De acum înainte, războiul încetează să mai fie perceput sub un singur unghi ludic: prețul său este prea

mare în suferință. Viața omenească este resimțită ca fiind mult mai prețioasă ca odinioară¹.

Totuși este de așteptat ca în viitor, în condițiile accentuării procesului de formare a unor entități civilizaționale, economice și culturale, războiul să-și modifice filosofia, devenind mult

mai complex, cu foarte multe ramificații, modulându-se pe sistemele politice, economice și sociale, pe procesele specifice viitoare din societatea omenească. Cât privește componenta violentă a războiului, confruntarea armată, era nucleară și cea electronică vor aduce mutații substanțiale în arta militară, fără a-i schimba însă nici esența și nici spiritul.

Acestea sunt doar câteva din coordonatele ce țin de politica războiului și configurează sfera conflictuală, spațiul, mediul și chiar tipul de confruntare. Prin urmare, războiul viitorului se anunță a avea o arie foarte extinsă, depășind cu mult sfera confruntării armate violente din teatru sau, mai exact, extinzând și flexibilizând teatrul de operații, astfel încât, în cele din urmă, se apreciază că nu va mai rămâne aproape nimic din ceea ce s-a înțeles secole de-a rândul prin fenomenul război. Până la o asemenea etapă, drumul este însă foarte lung, iar probabilitatea diseminării sau diluării războiului în dialectica ontologiei existenței sociale este și ea minimă, așa că sintagmei „viitorul războiului” nu pare să i se găsească, cel puțin deocamdată, un răspuns foarte optimist. Rămâne ca, luându-l chiar și ca o fatalitate, oamenii să-i atenueze măcar efectele distructive, dintre care unele ar putea compromite, pe termen lung sau pentru totdeauna, existența civilizației.

Direcțiile în care a evoluat strategia războiului au fost totdeauna interdependente și dependente de dezvoltarea economică, tehnologie, informație, opțiunea politică și de situația internațională. S-a creat astfel un model în spirală, în care factorii politici, economici, culturali, sociali, informaționali și militari, interni și internaționali s-au ordonat ca într-o catenă spiralată tip ADN, această așezare definind tipul de război, caracterul acestuia, predominanța unuia sau altuia din factori, condiționările și determinările de tot felul. De aceea, a studia războiul viitorului, în complexitatea determinărilor sale, presupune a înțelege acest model generativ,

Numărul țărilor care vor avea acces în spațiul cosmic va crește continuu.

a-i analiza condiționările și determinările atât în ansamblul, cât și în specificitatea lor.

Spre deosebire de secolele trecute, când această analiză se rezuma la o simplă descriere a evenimentelor și a determinărilor după modelul jocurilor strategice cu sumă nulă, potrivit cărora totdeauna trebuie să existe unul care câștigă și altul care pierde, într-o proiecție limitativă bazată pe o logică bivalentă **da-nu**, deznodământul războiului va avea nuanțe multiple, corespunzător unei realități variabile, fluide, instabile, întrucât, se știe, între da și nu există o infinitate de posibilități. Tendința este confirmată deja de realitatea conflictelor din ultimele două decenii, iar concluzia care se desprinde este aceea că nici un război nu rezolvă pe deplin toate problemele care îl cauzează. Totdeauna, în urma unui conflict militar, ambele părți câștigă și pierd nu neapărat în proporții complementare (ce a pierdut unul a câștigat celălalt), ci într-un mod nuanțat, complex, în sensul că, adesea, victoria include un procentaj substanțial de pierderi, iar înfrângerea nu este lipsită de o oarecare câștig. Învinșul, mai ales dacă nu a provocat el declanșarea războiului, fiind în postura de victimă a agresiunii, se bucură de susținere politică, economică, diplomatică și chiar militară din partea comunității internaționale și a unor state interesate.

Războiul viitorului va purta, indiscutabil, amprenta caracteristicilor epocii în care va avea loc, a situației conflictuale, a modului în care vor apărea și evolua crizele, a bătăliilor din sfera intereselor politice, economice, teritoriale, culturale și de altă natură, ceea ce înseamnă că esența fenomenului nu se va schimba, iar cei care îl studiază și cei care se pregătesc pentru a-l duce trebuie să țină seama de această realitate. Ei nu pot eluda amprenta clasică a acestui fenomen dată de confruntarea armată, cauzele care îl generează, natura entităților se confruntă, fizionomia și filosofia beligeranței, dar trebuie să țină seama, totodată, de mutațiile profunde care s-au produs în interiorul său.

Așadar, războiul, în viziune clasică, definit ca o confruntare violentă între două entități, nu va

dispărea cu totul. La ora actuală, peste 50 de țări se află într-un astfel de război (pentru teritoriu, avantaje economice, din motive religioase sau etnice, ca urmare a unor fantasmă ale istoriei etc.), iar concluziile care se desprind de aici nu arată că, în viitorul apropiat, confruntarea armată va dispărea cu totul dintr-un eventual război, ci își va reduce, în cel mai bun caz, însemnătatea.

Mersul implacabil al omenirii spre globalizare modifică gândirea strategică în sensul că, fără a se renunța la strategiile potrivit cărora o țară se apără la frontierele ei, lumea își pune deja astăzi, în ceea ce privește războiul, și altfel de întrebări, întrucât există și altfel de provocări – mult mai grave și mai greu de gestionat, care pun în pericol nu doar frontierele, ci însăși civilizația planetei. A venit deja timpul în care o țară, o civilizație, o entitate nu se mai apără numai la frontierele ei, ci în întreg spațiul planetar, acționând, împreună cu alte țări, într-o comunitate de interese, de politici și chiar de forță, asupra cauzelor, a zonelor și centrelor perturbatoare, a focarelor de tensiuni și conflicte, a forțelor și mijloacelor care se află înapoia cortinei, disimulate într-un spațiu fizic aparent liniștit, stabil și transparent. În aceste condiții, războiul stat contra stat, deși nu dispăre, devine din ce în ce mai puțin posibil, întrucât toate entitățile statale și civilizaționale se află în dialog, colaborează și au tot interesul să prevină o confruntare între forțe și mijloace care se pot distruge reciproc, fără a rezolva vreuna dintre marile probleme ale omenirii.

După cum se observă chiar din realitatea contemporană, statele acționează din ce în ce mai mult împreună în coaliții și alianțe, pentru rezolvarea și prin forță, atunci când este cazul, a unor diferende care afectează comunitatea internațională, împotriva unor rețele ce amenință valorile democratice, structurile economice, culturale și informaționale care sunt tot mai globalizate, configurând viitorul economic și social al planetei. Marja de manevră a unui stat de a se plasa în opoziție cu acest curent s-a restrâns foarte mult și, probabil, către sfârșitul acestui secol, va dispărea. În tot acest timp, marea violență va continua să-și aibă cauzele în vulnerabilitățile și amenințările nonstatale, care vin din decalajele economice foarte mari între regiuni geografice, din proliferarea sărăciei, din extremismul etnic și religios, din zona rețelelor de traficanti, a crimei organizate.

În aceste condiții, cred că nu greșim dacă spunem că apare un nou tip de război – **războiul împotriva răului** –, care va fi dus de civilizație împotriva noncivilizației, de societate împotriva forțelor care o macină și o distrug, de state, organisme internaționale, alianțe și coaliții împotriva rețelelor teroriste, traficantilor de droguri, criminalității economice, financiare și sociale internaționale, a totalitarismului, extremismului, fundamentalismului de toate tipurile și a altor amenințări care constituie, de cele mai multe ori, partea nevăzută a aisbergului.

Așadar, se poate vorbi încă de un viitor al viitorului război. Din această cauză, omenirea trebuie să se pregătească în mod serios pentru noile tipuri de confruntări, care nu sunt altceva decât forme de manifestare a violenței în război, care, ne place sau nu, trebuie să constatăm că reprezintă o amenințare continuă, permanentă, întrucât ține de însăși condiția umană. Este o concluzie ce poate părea prea pesimistă, chiar fatalistă, dar care este de preferat unui optimism pentru care nu avem deocamdată temeiuri prea îndreptățite. Noul tip de război va fi, din punctul de vedere al confruntării armate, o variantă modificată a războiului clasic, bine cunoscut, stat contra stat, armată contra armată. Cel puțin pentru următoarele două-trei decenii, el se conturează ca un război asimetric, dus în rețele, în forme din cele mai complexe și mai neașteptate, înscrise într-un spectru foarte larg de acțiuni și reacții, într-un spațiu multidimensional, definite între altele de confruntarea în plan informațional, cibernetic, psihologic, mediatic, cosmic, cultural, genetic, geografic, domenii care se adaugă celor clasice: politic, militar, economic și diplomatic.

Confruntarea în plan informațional va fi, fără îndoială, una continuă și acerbă. Astăzi se știe că cine stăpânește informația stăpânește totul. Voința nu se poate impune decât în condițiile în care s-a realizat supremația informațională.

Confruntarea în acest domeniu își are propriile principii, iar dintre acestea, cele mai importante par a fi: principiul dominației informaționale, principiul protecției informaționale, principiul continuității informaționale și principiul IT.

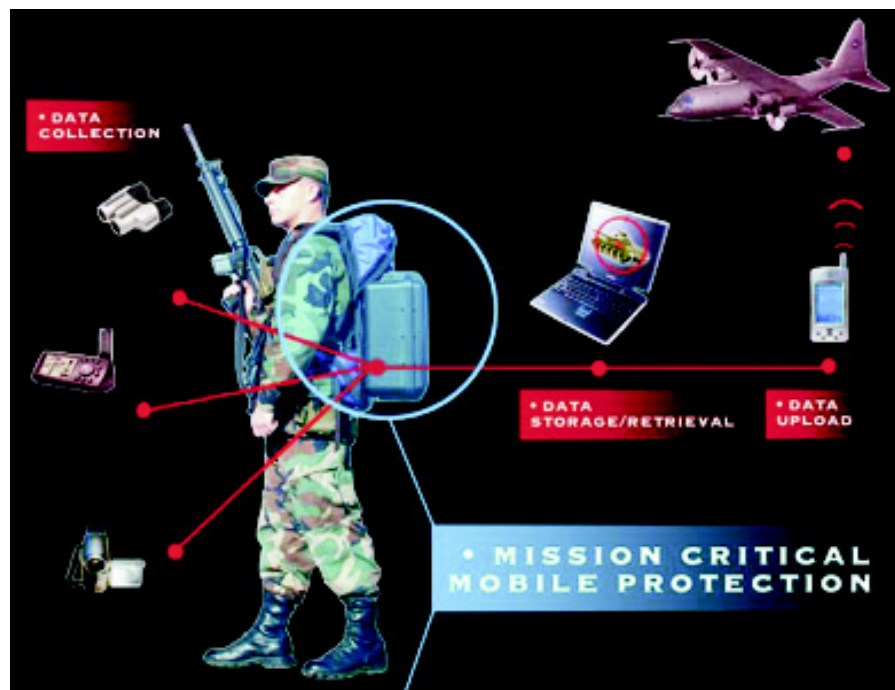
Confruntarea cibernetică este strict legată de cea în plan informațional și reprezintă o formă concretă, particularizată a acesteia. Principiile acestui tip de confruntare ar fi: principiul creării haosului informațional, principiul distrugerii surselor, rețelelor și purtătorilor de informații, principiul diversității informaționale și principiul manevrei informaționale.

Confruntarea în plan psihologic este o formă care a avut un anumit rol în războaiele tuturor epocilor istorice, dar al cărui rol va fi considerabil mărit în războiul viitorului. Odată stabilită ținta, confruntarea în plan psihologic are un caracter permanent și urmărește scopuri și obiective ce țin de descurajarea adversarului, de înspăimântarea lui, vizând crearea unei stări de anxietate, de angoasă etc. Acțiunile psihologice specifice acestui tip de confruntare vizează toate domeniile vieții sociale ale adversarului, iar după începerea confruntării armate, ele se vor îndrepta mai ales asupra forțelor de luptă ale acestuia.

Astăzi, în teatrul de operații și în afara acestuia, se desfășoară acțiuni și operații psihologice de mare importanță (psyops), care încep să aibă din ce în ce mai mult o valoare strategică cu totul deosebită. Credem că se va vorbi despre o confruntare politico-informațională

nu numai ca o contopire a celor două domenii, ci ca o modalitate de atingere a scopurilor războiului.

Confruntarea mediatică, având o importantă componentă imagologică, este, alături

Confruntarea militară în plan informațional va fi una continuă și acerbă pentru că cine stăpânește informația, stăpânește totul.

de cea informațională (sau în cadrul acesteia), cea mai concretă formă de manifestare a continuității confruntării dintre adversari. Mijloacele de informare în masă participă la psyops, la manipularea și dezinformarea opiniei publice și chiar a factorilor de decizie atât în timp de pace, cât și în timp de război.

Principiile confruntării mediatiche vizează, pe de o parte, consolidarea forței morale a structurilor proprii, cultivarea încrederii în economie, în structurile politice și în trupele proprii și, pe de altă parte, descurajarea și chiar înfricoșarea adversarului și obținerea sprijinului populației. În acest tip de confruntare operează principiul creării haosului informațional, principiul distrugerii surselor, rețelelor și purtătorilor de informații, principiul diversității informaționale și principiul manevrei informaționale.

Confruntarea în plan economic reprezintă, în cadrul războiului viitorului, o fază economică postconurențială, manifestată prin trecerea unui prag în care concurența se transformă în criză și criza în conflict. Acest tip de confruntare nu este propriu doar războiului viitorului, fiind practic omniprezent cel puțin în una din formele sau etapele sale, în războaiele cunoscute în istorie.

Între principiile acestui tip de confruntare, pe un loc central se situează principiul sinergiei economico-financiare, principiul flexibilității economice, principiul dominației și principiul high tech.

Confruntarea pentru utilizarea spațiului cosmic presupune o extindere nelimitată, verticală, în spațiul cosmic, a teatrelor de confruntare și a mijloacelor de confruntare în

plan informațional, mediatic și militar. Această confruntare este o parte principală a războiului bazat pe rețea, formă de manifestare a câmpului de luptă cibernetizat.

Aici ne întoarcem la tema articolului, dacă este un viitor al viitorului război. Răspunsul poate fi da și, mai ales, nu, căci, deocamdată, rețelele teroriste, crima organizată și structurile antidemocratice, aceste axe ale răului nu au acces în acest spațiu. De aici nu rezultă însă că astfel de forțe nu vor putea folosi spațiul cosmic în bătălia pentru putere. Numărul țărilor care vor avea acces în spațiul cosmic va crește continuu, interesele se vor diversifica, posibilitățile de acțiune informațională, psihologică, geografică și militară se vor amplifica. Această perspectivă are cel puțin două implicații contradictorii și, în același timp, complementare: creșterea vulnerabilităților societății viitoare, pe de o parte, și descurajarea războiului, pe de altă parte.

Un viitor al viitorului război ar mai fi generat și de o **confruntare în plan cultural** – cu toate că, în viziunea mea, cultura nu este motiv de confruntare în sens distructiv a valorilor, întrucât valorile nu intră niciodată în conflict. Departe de a reprezenta ceea ce Samuel P. Huntington definea ca război al civilizațiilor, componenta culturală a războiului viitorului trebuie privită mai degrabă ca o confruntare pe piața culturală, dar care are și alte aspecte oarecum diferite de politica producției culturale. Acest tip de confruntare este folosit totuși din ce în ce mai mult ca expresie a conflictului etnic sau religios, a intoleranței etnice și religioase, a extremismului și fundamentalismului, care sunt forme ale războiului asimetric.

Componenta geografică a confruntării

pare ceva de domeniul iraționalului, dar trebuie să acceptăm că războiul are o mare încărcătură de iraționalitate. Ea constă într-un sistem de acțiuni care vizează provocarea unor calamități și catastrofe cu influențe nocive asupra mediului de viață al oamenilor, localităților, terenurilor agricole, sistemelor de comunicații, în scopul realizării unor obiective importante, între care se situează și distrugerea potențialului și resurselor adversarului. Este un domeniu de confruntare la care omenirea ar trebui să gândească de o mie de ori înainte de a-l aplica. Căci formele ei concrete ar putea fi provocarea unor fenomene cum ar fi ploaie torențială, uragane, grindină, avalanșe, schimbări locale ale climei etc., care să afecteze grav teritoriul inamicului și, mai ales, acele spații în care se află elemente ale industriei de război, sisteme de arme, încheștrări strategice, depozite și resurse. Războiul geografic nu are viitor, pentru că folosirea lui ar declanșa forțe imposibile de controlat.

Personal, consider că domeniile de confruntare ale războiului viitorului vor fi, desigur, mult mai numeroase. Nu confruntarea armată – care va fi din ce în ce mai mult pusă sub control și mai restrânsă – se profilează ca fiind cea mai periculoasă, ci noile tipuri de confruntări, în general, diversificate, imprevizibile, surprinzătoare și asimetrice, din care nu lipsește, desigur, un anumit tip de confruntare armată.

Confruntarea purtată prin mijloace militare pare a fi, din ce în ce mai mult, adiacentă acestor tipuri de confruntare, ultima soluție sau o soluție complementară. Dacă derularea unui astfel de război va avea loc în teatre de operații (și ele flexibile și din ce în ce mai greu de diferențiat, de localizat și de izolat), acțiunile și presiunile prin mijloace militare desfășurate și exercitate de comunitatea internațională vor deveni omniprezente și omnipotente.

Într-o perspectivă optimistă, în viitor, armatele vor sluji din ce în ce mai mult voința comunității, vor apăra binele omenirii. Ele vor fi forța cu care se va acționa, la nevoie, împotriva structurilor violente care amenință stabilitatea, democrația și progresul, indiferent unde s-ar afla acestea.

În prezent, ceea ce împiedică războiul să nu mai aibă un viitor este terorismul de toate felurile și nuanțele lui. Astăzi, rolul politicii, al tuturor formelor de strategii de combatere a terorismului a generat acest „război nebun”, fără de principii, îndreptat îndeosebi împotriva populației civile fără apărare. Prin violența lui, a devenit, în prezent, una din cele mai grave amenințări ale acestui secol, făcând și mai fragilă securitatea în plan internațional.

Așa că cei care susțin ideea conform căreia terorismul a devenit principala formă de manifestare a violenței în lumea contemporană au temeuri serioase să o facă. Căci războiul antiterorist se estimează că va dura încă 30-50 de ani.

Nimic nu poate sugera mai bine nocivitatea și violența specifice fenomenului terorist decât realitatea, așa cum conturează ea dimensiunile și consecințele acestui adevărat flagel al unei lumi care se pretinde totuși a fi civilizată. America, Europa, Asia, Africa, practic toate continentele mapamondului sunt zguduite, din ce în ce mai des, de acte teroriste de o cruzime inimaginabilă.

Fenomenul este deosebit de periculos în contextul actualei și viitoarei situații internaționale, el devenind o prezență cvasiplanetară. Aproape zilnic, presa scrisă, radiourile și televiziunile informează despre o mulțime de acțiuni extremist-teroriste, care răspândesc insecuritate, spaimă și groază și tulbură profund viața normală a societății, sfidând ordinea de drept internă și internațională.

Dacă dorim ca războiul să nu mai aibă viitor, întreaga omenire trebuie pusă pe gânduri. Organizațiile internaționale cu vocație în materie de securitate să fie permanente în alertă, combaterea terorismului să devină peste tot în lume o prioritate de gradul zero, vorbindu-se deja despre războiul antiterorist ca despre o necesitate ce se impune să coaleză voințe, energii și resurse materiale și care trebuie dus în cadrul unei strategii globale. Preocuparea este pe deplin întemeiată, pentru că și acțiunile teroriste sunt din ce în ce mai ample, mai violente și mai lipsite de scrupule în privința alegerii țintelor. Ne aflăm, așadar, în plin război pentru stăvilirea terorii, un război care tinde să înlocuiască în bună măsură vechea confruntare armată dintre state sau grupări de state.

Orice strategie de luptă împotriva terorismului trebuie să pomească de la înțelegerea motivelor și obiectivelor fenomenului, dar și de la analiza unor trăsături ale lumii moderne, a societății deschise, care oferă condițiile implicării în activități teroriste a mediilor sociale vulnerabile. Dintre acestea trebuie menționată, mai întâi, globalizarea tot mai pronunțată a vieții economice și politice, care provoacă iritarea unor grupuri de populație, ale căror valori și stiluri de viață sunt afectate, oferindu-le tot mai multe ocazii de a acționa împotriva unor instituții. În al doilea rând, teroriștii încearcă să speculeze libertățile individuale și colective ce le oferă societățile democratice, pe care le transformă în vulnerabilități, mărindu-și astfel capacitatea de a dobândi arme cu o putere distructivă extraordinară, consecință a dezvoltării tehnologice. Astfel se explică faptul că slăbiciunea instituțiilor publice din unele țări le oferă teroriștilor posibilitatea de a comite acte pe care nici nu le-ar fi putut concepe în trecut. În al treilea rând, existența unei rețele mass-media cu extindere globală, care permite relatarea instantanee a unui eveniment oriunde pe glob, le oferă teroriștilor certitudinea că actele lor, oricât de oribile ar fi, vor avea un impact mediatic puternic, vor dobândi audiență mondială.

Această situație este demonstrată de rezultatele aproape ne semnificative care s-au

obținut în cei câțiva ani de război antiterorist, în condițiile în care militarii ai coaliției antiteroriste mor aproape zilnic. Este clar că ceva nu este bine gândit în această strategie, iar inadecvarea ține de acțiunea politică, și nu de cea militară.

Războiul viitorului nu ne mai apare doar ca o ruptură strategică dramatică și, adesea, accidentală, ci ca un fenomen controlat tot mai mult de comunitatea internațională. De aceea, un mare rol în gestionarea tensiunilor și crizelor care pot degenera în conflict armat sau urmează conflictului armat îl au acțiunile militare, menite să prevină izbucnirea unor conflicte de amploare. Asemenea acțiuni sunt operațiile de răspuns la crize, de asistență umanitară, inițiativele de cooperare în domeniul apărării, controlul armamentelor, acțiunile de combatere a proliferării armelor de distrugere în masă.

Toate aceste acțiuni vizează un singur țel, și anume preservarea păcii, ceea ce îndreptățește cuvintele lui Raymond Aron, care spunea că: „Dacă strategia are o finalitate, ea ar putea fi numită într-un singur cuvânt – pace. Finalitatea unei strategii sau a ducerii războiului este pacea, nu victoria militară, chiar dacă fiecare dintre beligeranți dorește o pace diferită ori concepe pacea în termeni diferiți”¹.

Perioada pe care o parcurge omenirea în prezent este mai dificilă decât războiul însuși, pentru că se caracterizează prin starea de confuzie specifică perioadelor de nici pace, nici război, persistența unor focare de criză care se autoactivează și creează numeroase probleme, recrudescența amenințărilor neconvenționale, asimetrice, îndeosebi, din spectrul terorismului, infraționalității, traficului de droguri și criminalității organizate, menținerea unui grad sporit de insecuritate socială și individuală, lipsa sau insuficiența mijloacelor de trai și a bunurilor elementare pentru populația din zonă, distrugerii de infrastructuri și sisteme vitale greu recuperabile, lipsa unor instituții politice și democratice, care să funcționeze coerent.

Chiar dacă războiul viitorului pare a reproduce în forme noi confruntările și războaiele antichității, evului mediu și epocii moderne și contemporane, sfera lor de cuprindere, conținutul și modalitățile de desfășurare impun reguli configurații și chiar principii noi. Acestea se regăsesc în reforma politicii de apărare, a doctrinelor și strategiilor tuturor țărilor și armatelor din lume, dar mai ales în acțiunea de transformare a NATO, care deține supremația în domeniul modernizării forțelor, mijloacelor, doctrinelor și strategiilor de întrebuințare. ■

NOTE

1. Cf. Gerard, Chaliand, *Antologie mondiale de la Strategie*, Robert La Floret, Paris, 1990, p. 8.

2. Cf. Aron, Raymond, *Clausewitz, Filosoful de război*, Englewood Cliffs, 1985.